

SIONULU ROMANESCU

fóia basericésca, literaria și scolastica.

Vien'a,
1. Aprile
1872.

„Sionulu rom.“ ese de dóue ori pre luna, in 1. și 15 a lunei, cuprindendu 1½—2 côle. Pretiulu pre unu anu 5 fl. v. a., pre diumetate de anu 2 fl. 50 cr. v. a.; pentru Roman'ia și tiere straine 14 lei sên franci pre intregu, și 7 lei pre diumetate anulu.

Nu
6.

Prenumerarea se face la redactiune, in seminariulu gr. c. centr. din Vien'a (Schönlaterngasse Nr. 10). Tôte epistolele suntu de a se tramite la redactiune francate. Corespundintiele nepublicate se voru arde. Scrisori anonime nu se prinescu.

Anulu
IV.

CUPRINSULU: Ore crestinismulu a restornatu vechiulu imperiu romanu? — Sacrificiulu Legei nóue (urm.) — Meditatiune pentru preoti. — Laudele celoru trei santi: Basiliu c. m., Gregoriu Naz. și Ioane Gura-d.-a. — O rara carte pedagogica romana (finea). — Amvonulu: Crestinulu bunu in óra mortiei vede ceriulu deschisu (predica la morti). — Literatura: bibliografia rom. — Ochire prin lumea politica (incercári de compromis, vine Kossuth, interpelare sasésca, dascalirea Boemiloru, Polonii cu nóue pretinsiumi; ierarhia euepéna, Prusi'a cu catolicii sei, regatu polonu, Mexico și Alabam'a, in Roman'ia reu). — Varietáti. — Post'a redactiunei.

Ore crestinismulu a restornatu vechiulu imperiu romanu?

Ideele mari se asémena tempestátiloru mari. Tempestátile cúratia atmosfer'a și reinviosiéza natur'a intréga; dara la ivirea loru mai antáiu redica nuori de pulbere, intuneca orizontulu, turbura apele riuriloru și fluvielor. Intogmá și ideele mari descépta omenimea spre o nóua viatia; dara acésta desceptare de comune nu se intempla fóra de a produce și casiuná restornature mai insemnate, fóra de a sgraduí mai aduncu ordinea soáiata, fóra de a intuneca mai multu au mai puçinu vederile chiaru și ale celoru mai intiepti despre rezultatulu finale alu ataroru misicári grandióse, despre limanele, in cari valurile ataroru misicári voru se se resfranga, compuna și odinéscu.

Natiualismulu e fóra indoiéla din ideele cele mai mari, cari au agítatu și frementatu vreodata omenimea. Ide'a natiunale a domnitú dejá in diverse epoce și la diverse popóra ale vechimei; dara niciodata pare cá nu s'a manifestatu cu atát'a intensivitate, cá in tempulu de façia. Natiunalitate, viatia și principiu natiunale, institutiuni, drepturi și asiediamente natiunali: suntu paróla predomnitória a dilei. In atari impregiurári suntemu dupa fragilitatea nóstra omenésca de comune in periclulu, de a judecá neesactu, ba adeseori cu totulu falsu, despre originea, tient'a, desfasiurarea cutaroru evenimente soçiali; pentru cá marimea misicării ne imple ochii cu pulbera noutátii și uimirei, ne intuneca orisonulu spirituale, și atunci in judecat'a nóstra ne lasámu pré usioru condusi, nu de ratiunea bine deosebitória, ci mai multu de sentimentele simpatice au antipatice ale animei nóstre.

Redesceptarea sa poporulu romanu inca are a-o multiamí acestei poterice idee, acestei misicári natiunali a tempului, carea mai de aprópe se esplicá in devis'a universale a popóra-loru de adi: libertate, egalitate, fratiutate. Lunga, secularia a fostu nóptea, periculosu și mai cá letale somnulu poporulu romanu. Ce mirare dara, déca in desceptarea sa saruta cu pietate cenusi'a strabuniloru, se alipesce cu fragedíme de suvenirile și reminiscintiele stramosiesci, veneréza séu respinge totu

ce inaltia séu micsioréza glori'a domnitoriloru de odinóra ai lumei. E esplicabile acést'a, ba chiaru naturale și de doritu; deórace de candu e lumea unu poporu nu s'a redicatu și nu se póte redicá altcumu, decátu in conditiuni și pre base natiunale.

Mai puçinu esplicabile e cea ce aude omulu nu arareori prin cercuri romanesce mai culte, cumu cá ivirea relegei crestine ar' fi datu lovitur'a de móрте vechiulu imperiu romanu. Cá se nu ni-se obiecteze cumvá, cá asertulu nostru ar' fi luatú din ventu, ne pótemu provocá intre alte la unu articlu aparutu inainte de a se natu septemane in „Albin'a“, relativu la balad'a d-lui A. Marienescu „Feti cotofeti“ și la cercetările d. sale mitologice daco-romane. Scrietoriulu articlului intru incantarea sa pentru frumósele rezultate, ce incununa diliginti'a d-lui A. M., se aventu pana la spemea camu cutediata, cá dupa ce „Creatoriulu ceriulu și alu pamentulu n'a potutu ajutá in trecutu poporulu romanescu, i-voru ajutá de aci inainte dieii daco-romani reafliati de d. M., pre cari santii Nazarenénulu i-a fostu alungatu din Rom'a in dumbravele Daciei, și cari voru resfirá superstitiunea ceriulu și iadulu“, și alte asemeni lucruri vierdi și uscate, cá se nu dicemu blasfeme, cari tóte asié cadréza la-olalta și cu materi'a scrutáriloru prelaudate, cumu cadréza pumnulu pre ochiu. Procedu óre atari pareri din credintia rea? Séu dóra procedu din ignorantia, in totu casulu culpabile? Nu vomu se cercetámu. Dara intrebarea din fruntea articlului presinte in sene merita o apretiere mai acurata și nepartiala.

Asiadara relegea divina intemeiata de D. n. I. Christosu, a cutropitu colosulu Romei vechie? Sermanii pescari din Galil'a se fia fostu in stare a invinge legiunile acele, despre cari unu scrietoriu modernu observa, cá mai usioru ar' fi fostu prin nescé sverliture de pietre a misicá Alpii din locu, decátu cá Galii, de altmíntre belicosi, se póta constringe a retirá legiunile romane? Se póte óre asiá cevá? Séu cá dóra — și abstragundu de la svaturile nepatrunse ale Provedintiei ddieesci — au esistatu alte cause fórté naturali, din cari catastrofa imperiulu romanu a fostu devenitu neaperata? Se vedemu, ce ne invétia o nepartinitória fillosofia a istoriei.

In ce stare se află imperati'a romana pre tempulu, candu se ivi sî asiediă religiunea crestina, acestu aluatu divin, spre frementarea, revivificarea sî regenerarea genului omenescu? Se află la aparintia ceidreptu in culmea gloriei, in realitate in sa ea eră dejă in deplinulu procesu alu descompunerei. Noi pestrecemu ivirea sî inceperea nevalirei ôrdeloru barbare; pestrecemu fapt'a, că prin gramadirea dieitătiloru totororu natiuniloru devinse in Rom'a sî prin alte cercustări culturali chiaru religiunea pagana romana cu modest'a-i portiune de adevveri, ce cuprindeă, eră acumu despretiuita sî preceptele ei morali nu mai prindeău nemica („miror, quod non rideret haruspex, quum viderit haruspicem," Cic. de divin. l. 2. c. 24.); pestrecemu alte asemeni fenomene publico-soçiali nefavoritôrie. Vomu se considerămu aici numai trei conditiuni de capetenia, trei fortie esintiali ale esistintiei unui statu: famili'a cu sant'a legatura casatoriale, administrarea justitiei, sî militi'a. Aste trei ne ajungu preste capu, spre a demonstră contrariulu parerei amintite mai susu.

1. Nu potemu se innecămu in noi unu suspinu dorerosu, candu cugetămu la depravatele relatiuni matrimoniali romane sub imperati, sî cu ele asemenămu starea patriarchale, religiôsa sî asiă-dicundu santa a familiei sî a legaturei casatoriale in republic'a romana primitiva. O Lucretia desonorata se senucide, sî pentru fapt'a desonorării virtuosii fii ai Romei june restôrna unu regat: unu Virginu, provôca o revoltă soçială, prin aceea, că mai bine implanta pumnalulu mortale in sinulu fiicei sale, decâtu se o dee spre deflorare patriciulu Apiu Claudiu. Sî acumu ce vedemu? Pretotindeni coruptiune, coruptiune in gradu supremu, sfruntata sî inspaimentatôria. Dar' vorbêsca sî marturêsca câteva esemple.

Pompeiu, Cesare, Cicerone, cumu se scie, si-dimitu muierile fôra causa séu din respecte ticalôse. Augustu alunga pre soçia sa Claudi'a sî iea pre Scriboni'a; nu multu trece in sa, sî iea pre Livi'a lui Tiberiu Nerone; pre fiia sa, veduv'a lui Marcelu, o dà in casatoriă lui Agrip'a, apoi preste puçinu o desparte de acest'a sî o dà lui Tiberiu Nerone; Tiberiu in sa dupa câtvă tempu, că se se pôta casatori cu Iuli'a, alunga pre Agripin'a. Despre Mecen'a scrie Senec'a (de benef. l. 3. c. 16.), că sî „de o miie de ori s'a casatoritu astfeliu", sî că casatoriile le léga casatorindii cu espresulu scopu de a se despartî de-olalta, („exeunt matrimonii causa. nubunt divortii"). Erău femeie, cari nu dupa consuli, ci dupa numerulu barbatiloru, ce i-au avutu, si-numerău anii etătii; ba poetulu Martiale ne spune, că numerôse muieri in restempu de 20 de dîle traiău acumu cu alu 10-le barbatu. Éca dara, nu se dîcu coruptiunea soçietătii vechie romane, ci disolutiunea ei totale sî cufundarea in noroiulu nemoralitătii.

Dara voru fî fostu dóra in inalt'a soçietate a urbei eterne si neinfectati de acésta cangrena periculôsa? Se vedemu, sî anume se considerămu pre insu-si modelulu rigôrei moravuriloru sî alu virtuositătii din acelu tempu, pre Catone. Hortensiu se aprinde de pofta cătra fii'a lui Catone, soçia lui Bibulu, de carea in sa acest'a nu

vrû se se desparta, cu tôte că Catone doriă fôrte a se incuscri cu Hortensiu. Odata Hortensiu dîce cătra Catone: „Déca nu potu se capetu pre fiia ta, dà-mi pe muieria ta." „Dara io mi-iubescu muieria." „Chiaru pentru că e amabila, impromuta-mi-o." „Nu se pôte." „Cumu asiă?" „Consôrtea mea nu se va invoî." „Apoi dà-i drumulu." „Mama sa va contradîce." „De va consenti in sa mama sa, atunci concede-mi-vei pre soçia ta?" „Se mergemu dara la sócra mea." (Loudun: Les deux paganismes, Paris 1865; pag. 274—277.)

Éta ce platiă sî fermitatea sî curati'a morale a unui Catone severulu, dinaintea carui-a Pompeiu din respectu sî reverintia se scolase in senatu, despre care dealtmîntre Horatiu observa: „Narratur, et prisce Catonis saepe mero caluisse virtus." Acelasi Horatiu ne depinge o trista icóna despre decadinti'a matrimoniulu la Romanii din acea epoca, candu intre altele in c. III. od'a 6. canta:

Fœcunda culpae saecula nuptias
primum inquinavere, et genus et domos;
hoc fonte derivata clades
in patriam populumque fluxit.
Motus doceri gaudet Ionicos
matura virgo, et fingitur artibus
jam nunc, et incestos amores
de tenero meditatur ungui:
Mox juniores quaerit adulteros
inter mariti vina; neque eligit,
cui donet impermissa raptum
gaudia, luminibus remôtis;
Sed jussa coram non sine conscio
surgit marito, seu vocat institor,
seu navis Hispanae magister,
dedecorum pretiosus emptor.

Astfeliu eră starea legaturei matrimoniali, starea familiei sî a insoçiriloru familiari la invingatori lumei pre tempulu, candu se presintă in lume ceresc'a doctrina a crestinetatei. Imperiulu romanu imbetranise acumu; léculu magicu spre a-lu reinteneri ar' fî fostu sî ar fî potutu fî singuru numai crestinismulu, acestu fermentu divin, déca Romanii l'aru fî susceptu de cu bunu tempu. Dar' asiă viermele destructiunei sî pierirei rôse mai departe sî din ce in ce mai cu sucesu la medu'a familiei romane, sî prin urmare la medu'a familiei familielor, la esistinti'a statulu romanu.

(va urmă.)

Sacrificiulu Legei nôue

(dintr'o Liturgica in manuscriptu.)

(urmare.)

Din aceasi causa, căci adeca Legea sî profetii ajunsera a se complini, si-aflara esplicarea numai prin Evangelia, se canta inainte de apostolu unu atare esplicatoriu seu motto, pro chimenulu, luat u mai vertosu din psalmii davidici; éra dupa apostolu, intru iubilulu sî trasaltarea animei pentru complinirea Legei sî a profetiloru dejă templata, se întóna aleluiariulu cu alelui'a, ast'a „espresiune de nespus'a bucuria a angeriloru sî ómeniloru in fericitatea eterna, cari lauda porurea pre Ddieu",¹⁾ precumu i-audi cantandu sî s. Ioanu in admirabil'a sa Apocalipse,²⁾ sî precumu pro-

fetă dejă Tobî'a, graindu: „Că se va edifică Ierusalimulu (spirituale) cu safiru și cu smaragdu și cu pietre scumpe, și voru resună tôte stradele lui alelui'a.“³⁾ De aceea sub imnul alelui'a se temêieza tóta baseric'a și la esîrea dîaconului cu evangeliulu ducă înainte luminarie aprinse, pentru că evangeliulu a respanditu și respandesce bunamirés'm'a și lumin'a gratiei, lumin'a cea adevărată, preste întregu rotogolulu pamentului; dîaconulu cere binecuvântarea preotului, pentru că, după dis'a apostolului, „cumu voru predică, deca nusu tramisi?“ se suie spre a anunțî evangeli'a pre amvonu, conformu cuvântului profeticu: „Sui-te pre muntele înaltu celu ce anunțezi Sionului bun'a anunțiere (evangeliulu), redica cu putere vócea ta“,⁴⁾ și conformu faptei Mantuitoriului, carele asisiderea se sui pre unu munte spre a invetiă popóra-le, éra apostoliloru sei le demandă, dîcundu: „Cea ce ve spunu eu în întunerecu, anunțati la lumina, și ce ati auditu cu urechiele, se predicati depre coperisiuri.“⁵⁾

Mai incolo înainte de citirea evangeliului pontificantele imparte „pace tuturor“, căci din evangeliu graesce Mesî'a, principele păcii, cătra urmatorii și invetiaceii sei, caror'a pacea sa le-a datu-o și lasatu-o ereditate; éra dînsii respundiendu „și cu spiritulu teu“, voru óresicumu a dice: „Tu, Dómnne, ne-ai datu nóue pace, va-se-dîca contielegere impromutata, dà-ne in sa și o atare pace, o atare unire cu tine, carea nicidecātu se nu se póta strică, asiă câtu impacati fiendu cu spiritulu teu, pre care la începutulu creatiunii ni-l'ai insuflatu, se remanemu neseeparabilu intru iubirea ta.“⁶⁾ Pre urma atātu înainte câtu și după legerea evangeliului chorulu intónéza „marire tie, Dómnne, marire tie“, întogmă cumu și popóra-le de odinóra laudáu și premariáu pre Ddieu, audîndu din rostulu ddieescului Invetiatoriu și alu apostoliloru cuvintele viatiei eterne.

Dîaconulu duce și dà inderetru s. evangeliu in man'a preotului, insemnandu prin as'ta, că cuvântulu divin, precumu purcede de la Christosu, asiă ne și conduce la Christosu, care e alf'a și omeg'a, începutulu și finitulu;⁷⁾ de cí provóca érasî la rogatiuni încordate pentru toti, dara înainte de tôte pentru arhieriei și imperati, cari sustienu evangeliulu,⁸⁾ sustienu ordinea temporala și spirituala in imperati'a lui Christosu. Apoi cu ecteni'a și rogatiunea preotului pentru cei chiamati se termina mis'a catechumeniloru, cari de la acestu locu, cumu și după dînsii energumenii și penitintii, se dimiteáu din adunarea teolatrîca a credintiosiloru.⁹⁾ Și deca adi nu mai vedemu asiă cevá, totusi acele eschiamări pastrate pana in tempulu de față se ne aduca aminte profeti'a Domnului, că „după ce se va fi predicatu evangeliulu in tóta lumea, atunci va veni consumarea, candu in urma va tramite pre angerii sei, și va osebí pre cei rei din midiuloculu celoru drepti.“ Se ne aduca aminte și se ne faca atenti la profund'a insemnatate a provocării dîaconescei „Căti sunteti credintiosi éra și éra Domnului se ne rogâmu;“ precumu adeca in vechime baseric'a numiă „santi“ nu numai pre acei-a, pre cari pentru martiriu séu pentru minuni facute i-aserieá in albulu fericitiloru

din ceriu, ci preste totu și pre crestini existinti inca in viatia, dar' distinsi prin pietate: întogmă consideră de „credintiosu“ nu pre fia-ce crestinitu prin botezu și s. miru, ci numai pre acel'a, care prin o viatia pia și moravuri sante se aretá a fi aievea urmatoriu credintiosu a lui Christosu,¹⁰⁾ se aretá și sentiá demnu a se cuminecă la fiacare misa cu pré curatulu seu trupu și pré onoratulu seu sange. Ah câtu de departe stă și in acestu respectu crestinismulu nostru presinte de ddieesculu seu inceputu!

d) După ce la provocarea dîaconului „cei chiamati esiti!“ acesti-a impreuna cu energumenii și penitentii s'au departatu, incede mis'a fideliloru cu ectenie rostite de dîaconu și rogatiuni secrete din partea pontificantelui. Și fiindu că acumu numai acei crestini sunt de față, cari prin santitatea viatiei loru „inchipuescu misticu pre Cherubimi“,¹¹⁾ după ce pontificantele se prepara prin sublim'a rogatiune „Nimene din cei ce se léga cu poftete și cu desmierdările trupesci nu este demnu se vina séu se se apropie séu se sierbésca tie, Imperate alu maririi, că a sierbí tie lucru mare și infricosiatu este chiaru și poteriloru ceresci scl.“, și după ce se temêieza baseric'a întréga, pentru că rogatiunile pie și fierbinti se se indrepte cătra Domnulu cá mirés'm'a temêiei, se face intratulu celu mare. V.-s.-d. darurile preparate și remase pana aci pre més'a de proscómida se aducu pre altariu, și acést'a, mai alesu in mis'a episcopésca, cu unu curtegiu asiă de numerosu in giurulu pontificantului, cu o pompa și serbatorime că acea, câtu in realitate se ni-se impara că vine „imperatulu tuturoru, nevediatu incun-giuratu de cetele angeresci“, că se se jefésca pentru noi Parintelui cerescu.

Intratulu celu mare ne represinta estmodu venirea lui Isusu din Betani'a și intrarea sa triumfala in Ierusalimu înainte de patim'a sa mantuitoria, candu „poporulu multu, carele venise la serbatória, audîndu că vine Isusu in Ierusalimu, au luat stelpări de finicu și au esítu intru intempinarea lui, și strigá: Osan'a, bine e cuvântatu celu ce vine intru numele Domnului, imperatulu lui Israelu!“¹²⁾ La acestu evenimentu se reflecta și trebuie reflectata pietatea poporului nostru, carele la ducerea darurilor, desí venerabili, in sa inca neconsacrate, cade in genunchi, asternendu-si órecumu, cá odinóra poporulu israelitenu vestmentele, anim'a sa umilita și infranta in calea regelui salutei nóstre, de la care cere cu talhariulu celu crucefíptu dea drépt'a lui Isusu: „Adu-ti aminte de mine, Dómnne, intru imperati'a ta.“ „Se ve amintésca D. Ddieu intru imperati'a sa cea cerésca“ e și aprecatiunea, ce o facu preotii celebratori pentru arhieriei, pentru domnitori, pentru crestini de tôte stările, pentru cei de față și pentru sene; „éra imperati'a lui Ddieu, dice Simeonu Tesal.,¹³⁾ e in su-si Christosu și contemplarea economiei sale,“ care se represinta prin sacrificiulu eucharisticu, la a carui proaducere dejă suscepnda dorescu fidelii înainte de tôte a fi amintiti. Și precumu pre D. Isusu in sa in sa înainte de patim'a și mórtea sa l'a fostu unsu muierea cu miru de nardu de multu pretiu „spre dîu'a ingropării sale:“¹⁴⁾

asiá sî in s. misa la punerea darurilor pre altariu preotulu, inca inainte de junghiarea mistica prin consacratie, memoréza dejá mórtea sî inmortentarea Ddieu-omului prin tropariile „Iosifu celu cu bunu tipu depre lemnu luandu pré curatu corpulu teu“, „In grópa cu trupulu, in iadu cu sufletulu sel.“ sî „Cá unu portatoriu de viatia, cá unu mai frumosu cu adeveratu decátu raiulu, sî decátu tóta camar'a imperatésca mai stralucitu s'a aretatu, Christóse, mormentulu teu, esvorerulu inviarei nóstre.“

Darurile puse pre altariu nu se mai acoperu cu velulu discului sî alu potirului, cu respectu la stadiulu, in care Isusu ajunsu a fî dejá cunoscutu decàtra multi cá Mesí'a celu promis, a fî salutat decàtra mas'a poporului cá Fiiulu lui Davidu, cá imperatulu lui Israelu; totusi se mai acoperu cu „aerulu“, simbolisandu, cá desí Isusu a luat corpulu omenescu sî cu acest'a vine spre patim'a sa, dara de ascuns'a sî nepatruns'a sa ddieire sî pronia nu s'a departatu, ci remane porurea necuprinsu sî infinitu, sî numai intr'atátu se cunoóce, intru cátu ne reveléza dinsulu.¹⁵⁾ In urm'a tuturor pontificantulu aducundu-si aminte, ce „lucru mare sî infricosiatu intogmá sî poteriloru ceresci“ vrè se intreprinda sî façia cu acest'a venindu-i in minte fragilitatea sa omenésca, in vechime si-spelá manile in semnulu curatiei interne necesarie;¹⁶⁾ mai departe cá cumu nu s'ar' increde in marginitele-si poteri sî nu le-ar' tiené de ajunsu spre unu opu atátu de santu, cu capulu plecatu se róga de suffragiu sî rogatiunile diaconului („amintesce-me, frate sî impreuna-sierbitoriule“), precumu sî diaconulu se róga asiderea de ale preotului. Usiele imperatesci de ci se incuia, fiindu cá nu se cuvine, cá misteriele ddieesci se le védia toti, ci, cá se graimu cu div. Dionisiu, precumu primulu ordu angerescu nemidiulocitu participa lumin'a sî chiaritatea divina, alu doile ordu prin celu d'antáiu, sî alu din urma prin cele de midiulocu, asiá sî in baserica pontificantele stà la sant'a mésa nemediatu, diaconii sî ministrii comunica printr' insulu, éra poporulu iea parte prin cesti-a lá proaducerea victimei infricosiate.

e) Santele daruri fiindu propuse pre altariu, preotulu in rogatiunea „proscomidei“ séu proaducerei donuriloru le oferesce celui Atotpotinte, rogandu-se, „se-lu indestuleze a-i aduce daruri sî jerfe spirituali pentru peccatele nóstre sî nescientiele poporului, sî se-i fia bine primitu sacrificiulu nostru.“ Éra dupa ce diaconulu intr'acea a provocatu in ectenia a pliní séu persolví rogatiuni mai incordate, urméza unulu din cele mai sublimi momente in tóta liturgi'a. Se face sant'a sárutare a pazei! Preotulu saluta poporulu éra cu „pace tuturor“, pentru cá cu pacea nici unu bine nu se póte asemená. Diaconulu provóca pre fideli la iubire impromutata, sî acesti-a sí-o documentéza prin sarutare reciproca, deórace suntu urmatori ai Acelui-a, care din iubire s'a jefitu pentru noi. Pre acest'a lu-marturisescu cu una anima sî intr' unu cugetu, a fî unulu din „Treimea cea de o fientia sî nedespartita“, a fî premaritu impreuna cu Tata-lu sî cu Spiritulu s.; la stégulu acestui-a se alaturá sî óresicumu i jura denou fideli-

tate neclatita prin recitarea simbolului credintiei. Nu altcumu sî preotii celebranti saruta in ss. daruri sî altariu mai antáiu pre insu-si „Domnulu, vertutea sî tari'a loru,“ apoi se saruta unii pre altii, dechiarandu, cá „Christosu e sî va fî in midiulocu loru,“ cu alte cuvete, cá voru remané in iubirea Acelui-a, alu carui remasu-bunu càtra fideli sei a fostu rug'a: „Parinte! Eu nu pentru lume rogu, ci pentru acesti-a me rogu, cá se fia un'a, cumu sî noi un'a suntemu.“¹⁷⁾

Cátu de marétia e insemnatatea acestor'a sî a simbolului chiaru la finea pàrtii profetice din liturgi'a! I. Christosu si-a implinitu misiunea sa profetica, si-a adunatu apostoli sî invetiacei, prin conversare îndelunga cu dinsii i-a instruitu, luminatu sî intaritu in credintia. Acumu a venitu óra, cá se se premarésca Fiiulu omenescu. Elu, ducele nostru, merge spre mórte. Voru refusá óre, se voru codí óre fideli sei osteni a-lu urmá sî a morí — peccatului? . . .

(va urmá.)

¹⁾ Inocent. III. l. c. cap. 32. — ²⁾ Apocal. 13. 1. — ³⁾ Tob. 13. 16—18. — ⁴⁾ Jesai. 40, 9. — ⁵⁾ Mat. 10, 27. — ⁶⁾ Isidor. Pelus. l. 1. ep. 122. p. 25. — ⁷⁾ Apocal. 1, 8. — ⁸⁾ Cabasilas l. c. cap. 13. — ⁹⁾ Constit. apost. l. 8. cc. 5—12, unde se afla nesce roga iuni lungi asupr'a celoru dimitendi din baserica. Ale penitintiloru suntu transpuse la officiuulu penitintiei; cfr. pe Balsamon la c. 19 laodic. Rogatiunile asupr'a catechumeniloru le esplica Crisostomu in omil. 2. asupr. epist. II. Cor., ale energumeniloru in omil. 3. despre natur'a lui Ddieu. — ¹⁰⁾ Goar Euch. Gr. pag. 112. — ¹¹⁾ Dupa Cedrenu cantarea Cheruvicului se introduce mai antáiu pre tempulu imperatului Justinu. — ¹²⁾ Joan. 12, 12—13. — ¹³⁾ Simeon Thess. l. c. — ¹⁴⁾ Joan. 12, 7. — ¹⁵⁾ Simeon Thess. l. c. — ¹⁶⁾ Asta o adeveresce codicele lui Isidoru Pyromalos in mis'a s. Basiliu, Simeonu Tesal. in c. e., o aiepta sî Cirilu Jerusal. in catech. 5. sî d. Germanu in mistagogi'a sa. — ¹⁷⁾ Joan. c. 17.

Meditatiune pentru preoti.

„Nu voi m'ati alesu pre mine, ci eu v'am alesu pre voi sî v'am ordinatu, cá se mergeti sî se aduceți fruptu, sî cá fruptulu vostru se remana in eternu.“ (Ioan. 15, 16.)

Mantuatoriulu nostru I. Christosu la cin'a cea ultima, dupa ce infintia s. sacramentu alu eucharistiei, dupa ce spelá petiórele apostoliloru sei, in memorabil'a convorbire cu iubirii sei invetiacei díce càtra dinsii: „Nu voi m'ati alesu pre mine, ci eu v'am alesu pre voi,“ cu intentiune de a-i face atenti la statulu, pentru care suntu alesu, sî a-i convinge despre sublimitatea acestui statulu, adeca alu sacerdotiului regale. Prin cuvetele memorate D. n. I. Christosu, adeverulu in-creatu, care insielá nu póte, le spune invetiaceiloru sei sî nóue urmatoriloru loru, cá prelunga tóte cá dinsii au lasatu tóte sî au urmatu lui, totusi nu dinsii l'au alesu. „Nu voi m'ati alesu pre mine, ci eu v'am alesu pre voi,“ adeca prevenindu-ve cu grati'a santificanta, impartindu-ve darurile mele supranaturali, prin cari misicati ati urmatu chiamárii mele.

Sî intru adeveru, se cugetámu numai fiacare pedecele, cari le-amu avutu a-le delaturá — fia fostu acele din partea nóstra propria, fia din partea parintiloru séu a consangeniloru ori a cunoscutiloru — pana ce amu ajunsu la statulu preotiei. Cádi au fostu cu noi in unulu sî acelasi institutu, au amblatu la aceasi funtana a gratiei, sî totusi nu au fostu norocosi a audí cuvetele ceresci: „vino dupa mine?!“ Cádi suntu, cari posiedu talente mai mari, mai agere decátu ale nóstre, sî nu au fostu in stare a amblá la scóla sî a-si castigá

cunoscintiele necesare?! Au tóte aceste se nu fia unu daru speciale alu gratiei divine, unu donu supranaturale cerescu? Se nu fia unu semnu palpabilu alu chiamării și alu alegerii nóstre prin dulcele Isusu? Tóte aceste suntu donuri speciali supranaturali, despre care ne asiguréza și Spiritulu s. prin cuventele: „Inainte de a te formá in pantecele mamei tale, te-am cunoscutu și te-am constituitu profetu.“

Dara pentru ce ne-a alesu Mantuitoriulu I, Christosu? Éca pentru ce: „V'am alesu și v'am ordonatu, cá se mergeti,“ séu precumu díce la s. Mat. 28, 19: „Mergeti și invetiati tóte gintile.“ Ne-a alesu, ne-a tramisu și ordonatu se invetiámu tóte gintile, ne-a constituitu de magistri și conducatori poporului seu alesu, pentru care a parasitu sinulu Parintelui și a venitu, tipu de sierbu luandu și facundu-se asemenea nóue; pentru care s'a datu in manile celoru fóra de lege, și a suferitu patime infiorátorie, sacrificandu-se pre altariulu cruciei.

„Si v'am ordonatu se mergeti,“ adeca avemu mandatu divin, cá se progresámu in virtute și scientia. In virtute, dupa cuventele: „Fiti santi, pentru cá eu santu sum,“ éra in scientia pentru faptulu, cá ne-a constituitu de magistri, dícundu: „Mergeti și invetiati tóte gintile.“ Cumu póte insa se invetie pre cinevá acel'a, care insu-si are necesitate de instructiune? Cumu póte orbulu se fia conducatori? Bine a sciutu M. n, I. Christosu, cá ce ne suntu necesarie spre a impliní tóte acele, pentru cari a venitu dinsulu; și déca a vediutu a fi necesariu pentru indeplinirea opului divin progresulu, cu totu dreptulu póte se poftésca inaintarea aceloru-a, pre cari i-a cumulat cu gratiele sale și caror'a le-a promis asistinti'a sa divina, dícundu: „Si eu cu voi sum pana la finea seclului.“

De aici se vede apriatu, cátu de tare si-uita de chiamare, ce pretiu punu pre unu mandatu divin, cu ce respaltescu binefacerea nemarginita, cátu de infideli suntu promisiunii date acei preoti, cari dupa ce parasescu seminariulu, acésta palestra a Museloru sacre, punu cartea la o parte și pre dí ce merge, necumu se progreseze, ba uita și acea, ce necesitati de cei mai mari ai loru din frica au invetiatu! Cátu de puçinu eugeta ei la acea, cá cine i-a chiamatu și pentru ce i-a chiamatu! Si in fine cátu de eronea e parerea aceloru preoti, cari eugeta, cá statulu preotiei e unu statu de profesiune, și in locu de a impliní cele ce suntu ale statului sacerdotal, se folosescu de dinsulu cá de unu midilocu pentru a-si castigá cele ce suntu eschisivu ale corpului! Este adevératu, cá „cine sierbesce altariului, depre altariu trebue se se nutrésca,“ dara cu acést'a nu a dísu apostolulu gintiloru, cá decumvá d. e. este tergu in N., se lasé preotulu mis'a și predic'a. și inca de nópte se mérga. „Cérca mai antáiu imperati'a ceriului, și cele-alalte tí-se voru adauge tíe.“ Se ne fia totu mereu inaintea ochiloru conceptulu sublimu alu statului sacerdotal, care nu e statu de profesiune, ci e statu supranaturalu, statulu gratiei. „Voi nu sunteti din lume, ci eu v'am alesu din lume.“ Ioan. 15. 20.

Dara se urmámu cuventele Invetiatoriului nostru divin mai departe, care díce: „Si v'am ordonatu, cá se mergeti și se aduceti fruptu, și fruptulu vostru se remana in eternu.“ Éca unu altu scopu alu alegerii și chiamării. Precumu gradinariulu, care sedesce pomulu, lu-uda, curatíesce de spini și lu grigesce, cá se nu lu pisece frigulu, dupa grigia poftesce se véda pre pomu fruptu: asiá și Mantuitoriulu nostru, care ne-a alesu și ne-a plantatu in vini'a sa, provediendu-ne cu tóte cele necesare, „cáci ce a trebuitu se facu viniei mele și nu am facutu?“ poftesce, cá se aducemu fruptu, și inca fruptu de viatia; poftesce, cá se implinim tóte, cáte ne suntu concredite. Acésta e chiamarea nóstra a preotiloru; intru acésta consta cea d'antáiu nota a sublimitáti statului sacerdotal, deși nu unica și cea mai esentiala, dara totusi esentiala.

Totusi esentiala, dícu. Pentru cá cine e acel'a ce ne-a chiamatu? E Isusu Christosu, Cuventulu, care „intru inceputu erá la Ddieu,“ e Cuventulu, prin care „tóte s'au facutu cáte s'au facutu,“ este dara Domnulu supremu alu ceriului și alu pamentului; este Fiiulu lui Ddieu Tata-lu, carele a descinsu din ceriu și s'a intrupatu de la Spiritulu s.; este Pastoriulu celu bunu, care a lasatu 99 de oi, și a venitu se cerce pre cea pierduta, și aflandu-o se o duca éra la Tata-lu; este mnelulu, carele a luat pecatele lumii. Isusu Christosu este, Preotulu celu mare, care pre sene s'a sacrificatu pre altariulu cruciei. Acést'a este Invetiatoriulu nostru. „Voi me chiamati Invetiatoriu și Domnu, si bine díceti, cá sum“ (Ioan. 13, 13). Dinsulu ne-a chiamatu pre noi, cari suntemu numai pulbere și cenusia, mancare viermiloru și putrediune. Éca pentru ce dícu, cá chiamarea nóstra e o nota esentiala a sublimitáti statului sacerdotal.

Deci déca chiamarea e numai un'a din proprietátile esentiali, se vedemu cari suntu proprietátile, in cari asiá-díundu culminéza statulu sacerdotal?

La acésta întrebare ne respunde chiaru Mantuitoriulu in convorbirea susu laudata, dícundu: „De acumu nu ve mai dícu sierbi, pentru cá sierbulu nu scie ce face Domnulu seu; ci v'am dísu amici, cáci tóte, cáte am audítu de la Tata-lu mieu, v'am descoperitu voue“ (Ioan. 15, 15). Isusu Christosu ne-a chiamatu, dara nu cá se fimu sierbii lui, ci amici buni; și spre a demonstrá amicéti'a sa cátra noi, ne-a revelatu tóte misteriele aduse cu sene de la Tata-lu; ne-a concesu se fimu substitutii lui, indeplinindu séu mai bine reinnoindu totu mereu opulu dejá implinitu de dinsulu, opulu rescumparării. „Cáti l'au primitu, acelor'a le-a datu potere se se faca fi ai lui Ddieu“ (Ioan, 1, 12), anume prin reinnoirea sacrificiului espiatoriu alu crucii și prin iertarea pecatelor: „Caror'a veti iertá pecatele, voru fi iertate, și caror'a le veti tiené, tienute voru fi“ (Ioan. 20, 23).

Éca proprietátile, cari redica pre preotu mai pre susu de angeri; éca in ce constá sublimitatea statului sacerdotal. Oh demnitate veneranda a preotiloru, in ale caroru mani, cá si in pantecele pré curatei Vergure, se încorpóreza Fiiulu lui Ddieu! Oh potere nespusa,

că și care Ddieu nici angerilor, nici archangerilor n'a concesu; potere, care iërta peccatele, inchide infernul, deschide ceriul, scôte pre Fiiulu unulu-nascutu din sinulu Tata-lui, spre a-lu aduce sacrificiu pentru noi! Óre póte se ne para lucru bagatelú, că ne-a alesu Domnulu poporu peculiariu, că se fimu dispensatorii misterieloru divine și gratiei ceresei, midiu-locitori între Ddieu și ómeni, conducatorii turmei cei cuventatórie, ministrii Ddieului celui viu, pre cari s. Scriptura ne numesce „ómenii lui Ddieu, angeri și ajutatori“; caror'a Christosu cá unoru amici ne-a descoperitu secretele sale; caror'a si-a concrediutu oile sale, tesaurii sei, mirés'a sa, pre sene și tóte ale sale? Ne-a pusu se fimu capii familiei sale, pastori sufleteloru și invetiatori gintiloru. Dara nu numai aici pre pamentu suntemu demnitari, ci și in ceriuri este pentru noi destinatu locu anumitu, precumu dice Mantuitoriulu: „Că cine va face și va invetiá asiá pre ómeni, acela se va chiamá mare in imperati'a ceriurilor.“ (Mat. 5, 19.)

Pentru acea se ne cugetámú, ce suntemu séu ce voimu se fimu: angeri séu diavoli? Preotulu și preoti'a nu cunósce unu ce mediulociú. Chiaru și Mantuitoriulu nostru face atentí pre apostolii sei, candu dice: „Vediui pre Satan'a picandu din ceriu cá fulgerulu,“ adeca: sunteți angeri, dara grigiti cá se nu fti diavoli. Și érasí la Ioan. 6. 71: „Au nu v'am alesu pre voi doispredece, și unulu din voi este diavolu?“ Argumentu apriatu, cá in preotu nu este și nu póte fi mediocritate. Mai alesu acumu, apropiandu-se tempulu santeloru pátime, se ne reculegemu, meditandu și precugetandu acuratu faptele nóstre față cu statulu nostru, și de vomu aflá vre o lacuna in implinirea oficiului nostru, se o îndreptámú; se ne întórcemu cátra misericordi'a Parintelui cerescu, rogandu-lu, se ne dee lácreme de penitintia, se ne dee gratia, cá se ne potemu cunósce gresiélele, și cunoscundu-le, se facemu propusulu firmu, a nu le mai comite. Se mergemu și se ne spelámú in sangele Mnelului, și numai astfelu curatíti se pásímu la altariulu cerescu, si asiá reinnoiti se ne nesímu a impliní pre viitoriu cu zelu mai invapaiatu detorintiele nóstre preotiesei. Pentru cá vai de preotulu, care e lenesiu intru implinirea oficiului, dara și mai vai celoru ce uita cá suntu preoti. Cátra acesti preoti adreseza amenintiările sale Spiritulu s. prin profetulu Malach'á (2, 2—3), graindu: „Voíu blastemá binecuvantarea vóstra, și voíu resípí preste faéiele vóstre vintrecelulu serbatoriloru vóstre, și voíu luá pre voi impreuna.“

Vien'a. 25. Martiu 1872.

Alexandru Mic'a.

Laudele celoru trei santi: Basiliu celu mare, Gregoriu Nazianzenulu și Ioane Gura-de-auru.

(urmare.)

S. Basiliu a sierbitu de modelu pentru episcopii crestinismului. Elu a fostu adevératulu parinte alu poporului, amiculu nenorocitorulu, întrepidulu in cre-

dintia și nefatigatu in amóre. In sene erá méseru, asiá de méseru, încátu imbracamentulu lui erá numai o simpla tunica, éra nutrementulu pane și legumi. Amórea inflacarata și zelulu lui adevératu apostolicu si-le a manifestatu cu deosebire cátra locitorii cei méseri din Cesarea, pre cari prin contemplarea naturei și prin esplicarea minuniloru creatiunei, ce o faceá mai cu tóta ocaziunea in omíliele sale, înaltiandu-le eugelele și mintile la Ddieu, i-a pregatitu pentru o patria mai frumósa, pentru patri'a cerésca.

Opurele sale dogmatice cele mai renumite suntu: trei cárti despre ddieirea Fiiului și a Spiritulu s., îndreptate contr'a arianului Eunomiu, și un'a despre Spiritulu s. cátra s. Amfilochiu. Nu mai puéinu momentóse suntu descrierile cele vie ale s. Basiliu despre scurtímea viatiei omenesei, puéinatatea lucruriloru pumentesci, și insielarea adeseori chiaru și in cei mai intimi amici ai viatiei nóstre; elocuentia sa despre acésta tema monotóna e cu totul deosebita de a oratoriloru și filosofiloru lumei antice, ea si-are punctulu de manecare in biblia, de unde-si impronuta elementulu poeticu, mai pictorescu și mai audace decâtu alu filosofiloru greci; cautandu cu ochii spre ceriu, tinde mana de ajutoriu celui méseru, vré se ajute totororu, și se-i abata de la calea cea ratecita la calea virtutii.

Fiendu debílu de compactiune, storsu de suferintie și necasuri, mai numai zelulu inflacaratu de a face vísitatiuni pastorali lu-mai tieneá in susu. In a. 279 si-a datu piulu și nobilulu sufletu in manile Creatoriului: la mórtea sa alergá întréga provinci'a spre a-i dá ultim'a onóre: pagani, Judei și crestini-i stropira cu lácreme fierbinti tierin'a mormentului, pentru cá a fostu parintele și binefacutoriulu totororu.

Déca cauta omulu și asta-di dupa 15 secli in paginele vre unei cárti pre oratoriulu din Cesarea, nu póte se nu-i admire sufletulu celu nobile și talentele cele emininti. Elocuentia sa întrece pre a oratoriloru profani din parlamentele staturiloru și republiceloru, pentru cá lucrulu omenimei duréza mai îndelungatu decâtu alu unui cetatianu și alu unei republice renumite. Candu e vorba de internulu omului, de sperarea și securitatea, cá se afla una viatia eterna, atunci nu e de a se luá in consideratiune esteriorulu unui vestimentu méseru; insa fiendu cá aceste idee disparu iute, de acea debe sprigionite cu argumente solide, și cu deosebire are se o faca acést'a predicatoriulu moralei, elu debe se-si espuna ideele in o limba usióra, elegante și frumósa, déca voiesce se fia ascultatu; și chiaru acést'a a înaltiatu pre oratoriulu din Cesarea; in limb'a sa expresiva și poetica totulu e o imagine, cugetele și ideele sale-si personificate prin alegorie și metafore.

„Precumu cei ce dormu in una nae, dice dinsulu, se apropia de limanu fóra cá se scia; togmá asiá și noi, caletoríndu prin valurile lumei acesteia, ne apropiámú de linia viatiei fóra cá se scímu; tu dormi, moritoriule, tempulu trece cu repediunea fulgerului, tu meditezi unu momentu, viati'a ta trece mai iute decâtu cugetarea, tu tóte le întreci in calatori'a ta, tóte le lasi in urma;

tu adeseori ai vediutu in calea ta arbori inverditi, praturu estinse, acoperite de varie floricele, de riuri cristaline, cari te-au desfatatu cu murmurulu loru si ti-au stemperatu setea in dilele de vera; tu ti-ai desfatatu privirea vre 2—3 momente, si ai mersu mai departe; insa in viati'a ta vei fi datu adeseori preste pietre, stanci, abisuri, animale selbatice si alte calamitati; tu ai suferitu puçinu, si aceste inca le-ai lasatu in urm'a ta; astfelu e viati'a, moritoriule! nici bucuriele nici suferintiele nu duréza in eternu."

II.

Celu mai intimu amicu alu s. Basiliu si consoçiu totodata, atatu pre campulu scientieloru catu si alu suferintieloru, fu s. Gregoriu Nazianzenulu, numitu si „teologulu“, nascutu pre la a. 428 in Arianzu, unu satu langa Nazianzu in Capadoci'a. Elu a studiatu mai antaiu in Cesarea Palestinei, dupa acea a cercetatu cele mai celebre scóle din Alesandri'a si Aten'a, unde a invetiatu artea oratorica de la renumitulu prof. si oratoriu Libaniu impreuna cu amiculul seu s. Basiliu; a scrutatu totu cuprinsulu filosofiei grecesci, ca asiá se póta ajunge la cunóscerea perfepta si chiara a s. evangelié; éra in a. 356 s'a reintorsu in cetatea parintiésca Nazianzu, si la dorirea poporului a primitu ordinele sacru alu preotiei. Aplecarea cea mare spre viati'a contemplativa lu-facu se cerce pre amiculul seu Basiliu in desiertu; mai tardiu in a. 371 s'a ordinaru de episcopu in Sasmim'a prin s. Basiliu.

Dupa mórtea imp. Valente si a s. Basiliu la indemnulul mai multoru episcopi a mersu in Constantinopole se restaureze credinti'a cat., carea asiá de tare éra apesata din partea Arianilor, catu crestini nu aveáu decatu o singura capela; acolo prin zelulu lui celu santu, prin elocuinti'a clasica, prin umilintia si iubire si mai alesu prin invetiaturele si exemplele sale aperandu credinti'a crestina incontr'a ereticiloru, si-a facutu unu renume atatu de mare, catu chiaru si s. Ieronimu alerga spre a-i asculta invetiaturele lui. Aceste merite-i castigaru alu doile episcopatu in lume, la care fu inaltiatu de imperatulu Teodosiu; insa contrariandu-se mai multi episcopi, abdisé de buna voia la episcopatulul Constantinopolului, si fiendu intristatu si pentru pierderea amicului seu, s'a retrasu in patri'a sa, ca acolo, unde a vediutu mai antaiu lumin'a lunei, se-si finésca cursulu viatiei. Restulu dileloru si-l'a petrecutu in meditatiuni pie, in compunerea de opuri erudite, si poesie religiose.

Intre scrierile sale cele mai renumite suntu: patru predice teologice despre Trinitate, tienute in baserica din Constantinopolu, cari i-au si castigatu titlu'a de „teologu.“ Intre cei nascuti din muieri dupa s. Ioane evang. inca nimenea n'a vorbitu asiá de chiaru despre Lógos, Cuventulu eternu, ca santulu Gregoriu. Pre-langa aceste vorbiri dogmatice a mai scrisu multe poeme eroice, elegie, ode si epigrame, tote de cuprinsu religiosu, pentru cari se si numesce teologulu si poetulu orientului crestinu. In 390 si-dede piulu si nobilulu sufletu in manile Creatoriului.

De voiesce cineva se si-faca unu conceptu chiaru si perfeptu despre talentele, eruditiunea si elocuinti'a clasica a s. Gregoriu, debe se si-lu intipuesca ca pre unu scrietoriu dulce, elegantu si placutu, plinu de finetia si frumosetia; cugetele si ideele lui cele vii si sublime forméza celu mai frumosu contrastu. Fenelon dice, ca stilulu lui e mai concisu si mai poeticu chiaru si decatu alu s. Chrisostomu; de acea forte adeseori se aseména cu Isocrate, pre care l'a imitatu cu o maestría singulare, si decatu care nici n'a remasu mai diosu. In oratiunile sale cele clasice si in poesiele cele pline de tipuri, asemenari si expresiuni metaforice, se manifesta facultatea imaginativa, ca una inspiratiune ddieésca, ce-i aprindea cugetulu si demulterior lu-rapia preste lumea sentita in regiunile ideelor eterne. S. Gregoriu, cu tote ca in privinti'a geniului nu se póte asemena cu s. Basiliu, se póte insa cu facultatea imaginativa, in carea posiede unu ce mai pomposu si mai gratiosu; spiritulu lui celu mare, virtutea si elocuinti'a clasica fure admirate chiaru si din partea paganilor.

III.

Frumos'a si maréti'a cununa a parintiloru bas. din seclulu alu 4-le o inchiaia s. Ioane numitu „Chrisostomu“, „Gura-de-auru“, pentru destins'a si clasic'a lui elocuentia. Elu s'a nascutu pre la a. 347 in Antiochi'a Siriei din parinti crestini. Mai antaiu a studiatu in loculul nascerei sale, de aici a mersu in Aten'a, unde a ascultat artea oratoria totu sub renumitulul oratoru si filosofu Libaniu, in carea cu multu l'a intrecutu. Dupa ce se ocupá tempu mai indelungatu cu filosoff'a, a mersu in desiertulu Siriei, dupa datin'a acelui seclu, unde a pretrecutu o viatia ascetica in tempu de 6 ani, ocupandu-se cu studiulu s. Scripture. Fiendu in etate de 20 ani, a aperatu nescel lucruri juridice inaintea judecatiei cu unu sucesu straordinariu; insa indata a abdisu de lume, a imbracatu vestmentulu penitintiei, ca asiá prin postu si prevegghiare se sugrume in sene domni'a patimeloru; trei ani a petrecutu in Antiochi'a in amicetia intima cu s. Basiliu, si ca se nu-lu aléga de episcopu in Cesarea, a fugitu in desiertu; dara fiendu atacatu de unu morbu greu, fu silitu a se intorce éra in Antiochi'a, unde s'a si ordinaru de diaconu, si mai tardiu de preotu la baserica de acolo, la carea a si sierbitu ca predicatoriu 12 ani, onoratu, iubit si admiratu de toti, asiá catu prin elocuinti'a sa si-a castigatu unu numeru insemnatu de auditori. Judei, pagani sieretici alergau se-i asculte invetiaturele; elu a fostu ornamentulu acestei baserice, ba potemu dice a intregu orientului crestinu; unu scrietoriu germanu-lu numesce „Tuliu alu crestineloru si celu mai profundu scrutatoriu de anime.“

Imperatulu Arcadiu pentru talentele, eruditiunea, si mai pre susu de tote pentru clasic'a lui elocuentia lu-redica de archiepiscopu in scaunulu patriarchale alu Constantinopolului in a. 398, consacrandu-se prin Teofilu patriarchulu Alesandriei. Mare si grea éra sarcina primita asuprasi, pentru ca luculu si nemoralitatea

strabatuse dejá in cetatea metropole, Constantinopolu, asiá cátu si curtea imperatésca, ba inca si una parte insemnata din preotime nu remase neatinsa de coruptiunea acelu tempu. S. Chrisostomu si-implinesce inalt'a si sant'a sa chiamare cu o taría si resolutiune demna de tóta admiratiunea; elu cá unu alu doile Ioane botezatoriulu combate cu cele mai poterice cuvente vitiele, coruptiunea si desfrenulu curteniloru; multi se întoreu de la calea cea ratecita si se alipescu cu cea mai mare iubire de pastoriulu loru, care prin cumpetulu celu mare, liberalitatea ne mai audita premergeá totororu cá unu sóre luminos. Insa chiaru prin aceste vertuti si-a radica tu asupr'a capului mai multi inimici.

Cei mai periculosi între inimicii sei au fostu: imperatés'a Eudocsi'a si Teofilu patriarchulu Alesandriei, carele a si convocat unu sinodu la Calcedonu si a provocatu pre s. Chrisostomu, se se presinteze in façia sinodului, spre a se legitimá de acusele redicate asupra-i; insa s. Chrisostomu refusá a se infaçisiá, conchiamá si dinsulu 40 de episcopi la Constantinopolu; dara invidi'a inimicului a invinsu, sentinti'a de depunere erá dejá pronunziata si intarita de flaculu imperatu Arcadiu, care totodata a demandatu, se i-se tramita si ordinulu de esiliu. S. Chrisostomu esi din cetate pre ascunsu, pentru cá se nu fia retienutu de ómenii sei, poporulu amenintiá cu rescolare, afóra de acea cutremurulu de pamentu din nóptea urmatória lati una teróre generala. Imp. Arcadiu in astfelu de impregiurári critice si-retrage mandatulu; ma chiaru si imperatés'a Eudocsi'a invita pre s. Chrisostomu, se-si reocupe scaunulu archipastorescu. Curundu insa dupa acea, cu oca siunea unei serbatori, in care se consacrase dupa datin'a pagana o statua redicata in onórea imperatesei Eudocsi'a, piulu archiepiscopu avu nenorocirea, de a combate a dóua óra vanitatea imperatesei, carea infuriandu-se, demandá se se aduca denou sentinti'a de depunere asupr'a capulu venerandului archiepiscopu, pentru care s. Chrisostomu o numesce a dóu'a Irodiada, dicundu: „Vediú, cá éra se infuria Irodiad'a, éra cere capulu lui Ioanu botezatoriulu“; si cu tóte cá aveá in partea sa 40 de episcopi, cu tóte cá tieneá cu dinsulu Inocentiu I. pontificele rom. si imperatulu apusénu Honoriu precumu si întregu poporulu, totusi a dóua óra debuì se-si parasésca scaunulu archiepiscopesu si se mérga in esiliu.

Mai antáiu fú dusu càtra Nice'a in Bitini'a, de aici din mandatulu imperatesei Eudocsi'a fú straportatu in una cetate mica a Armeniei, numita Cucus'a; insa zelulu lui celu piu nici aici nu remase neactivu; scrise mai multe predice spre a întórce la credintia pre Persi si Fenicienii; dara imperatulu Arcadiu, pentru cá se-lu isoleze cu totulu de lume, demandá se-lu strapórte la Pitii, o cetate asiediata pre tiermurii cei mai estremi ai Pontului Eucsinu. Pre diosu si cu capulu descoperitu trebuì se mérga piulu si venerandulu betranu in arsiti'a cea mare a sórelui; elu suportá si acésta sarcina grea si amara, si in 14 septembrie 407 in Coman'a, una

cetate a Pontului, si-dede piulu si nobilulu sufletu in manile Creatoriului. Éta cumu resplatesce lumea meritele barbatiloru mari!

Viat'i'a s. Chrisostomu stá in cea mai strinsa legatura cu istori'a elocuentiei sale. Tari'a de martiru ne aréta geniulu oratoriului; studia-le sale in scól'a lui Libaniu, pietatea fiésca façia cu mam'a sa, retragerea lui in desiertu, védi'a cea mare la poporulu din Constantinopolu, curagiulu lui in esiliu, suntu totu atâte trasure maretie din istori'a viatiei sale. In descrierea elemosinei, carea o presintéza sub form'a unei regine, carei-a toti se grabescu se-i deschidia portile cetatei, cu multu a întrecutu pre dieii lui Homeru si pre geniui Lui Plato si ai lui Pitagora.

Aceste suntu nescari trasure debili din viati'a acestoru 3 barbati mari ai basericei crestine, a acestoru suflete poterice si neinspaimentate, a acestoru lucréferi stralucitori ai seclului alu 4-le; trasure debili, dicu, pentru cá spre a poté descrie si insirá vertutile si meritele acestoru 3 archierei mari, s'ar' recere geniulu s. Basiliu, facultatea imaginativa a s. Gregoriu, si elocuenti'a clasica a s. Chrisostomu. Deci fia-mi permis a inchiaiá acestu discursu cu cuventele laurea-tului poetu, A. Muresianu, care in descrierea barbatului vertuosu si constante in tóte periclele viatiei, eschiamá din profundulu animei:

Frummosu e omulu, Dómne, cu anim'a curata,

Cu flórea conscientiei de crime nebrumata,

Sinceru, nefaçiaritu.

Conspire lumea tóta, resbata-lu ori ce sórte,

Inchida-lu se nu védia lumin'a pan' la mórte:

si elu e — neclatitu!

Blasiu, in 24. Ian. 1872. I. Germanu, profes. gimn.

O rara carte pedagogica romana.

Istori'a (pag. 89—93).

(finea.)

Se subtragemu acumu junimea nóstra de la influinti'a atátu de binefacatória a istoriei? Se o lipsimu de acestu isvoru avutu alu desvoltarei si cultivarei?

3. Pentru cá insa invetiamentulu istoricu se aiba asupr'a junimei influinti'a binefacatória aretata mai susu, se cere mai antáiu de tóte, cá invetiatoriulu se fia insu-si istoricu bunu, se cuprinda spiritulu istoriei, se védia man'a lui Ddieu intru conducerea popóraloru, se aiba o anima sentitória pentru sórtea omenimei, si se se inspire pentru totu, ce e adeveratu, frumosu, bunu si maretu. Se cere apoi, cá istori'a se se propuna dupa principie metodice. Aici observámu din capulu locului, cá in scól'a poporale nu se póte propune istori'a in modu pragmaticu, scrutandu adeca cauzele fiacarui evenimentu, privindu efectele aceluor cause de condituni pentru alte aparintie nóue, si urmarindu neintreruptu firulu logicu, ce se estinde prin tóta istori'a; asiá cevá nu concede nici tempulu celu scurtu, nici etatea cea frageda a scolariloru, si tóte încercárilu aru remané fóra nici unu resultatu, ba aru aduce mai multu reu, decâtu bine; dara nici unu compendiu secu, séu unu conspectu de regenti si evenimente nu duce la scopu, cáce nici ocupa poterea cugetatória, nici agita sentiementulu, si prin urmare nu misica nici voi'a, ei ingreunezá numa i memori'a. Pentru scól'a poporala corespunde singuru numai metodulu biograficu, carele dá istorie mici din istori'a mare, descriendu viati'a persóneloru insemnate, cari au produsu misicári memorabili in istoria si represinta generatiunea séu seclulu, in care au traitu; scurtu,

metodulu biograficu dă, precumu aréta sî numele seu, biografie singuratică. Fiacare biografă impartiăsece starea sî originea persónei respective, descrie cu puține trasure esteriorulu ei, statoresce tempulu, in care a traitu, sî loculu, unde se petrecu evenimentele din biografă; dupa tóte aceste se însira faptele singuratică, cari firesce facu partea cea mai principale a biografiei. Fiacare fapta se espune câtu se póte de chiaru sî precisu, urnandu unu planu firescu sî usioru. Din fapte e a se dezvoltá caracterulu persónei. Unde se póte sî unde e cu cale, eroulu biografiei se introduce vorbindu directu, facundu astfelu a variá in modu placutu tonulu istoricu cu celu dramaticu. Biografie lungi se desfacu in mai multe pãrti naturali. In fine se aréta rezultatele fapteloru descrie. Limbagiulu biografeloru are se fia simplu, intuitivu sî corectu.

Sî de unde se ia invetiatorii biografiele necesarie pentru invetiamentulu istoricu? Dorere, cã sî in punctulu acest'a nu stãmu asiá, precumu cere importantia obiectului. Avemu „Biografiele celor mai vestiti Romani sî Romane“ de Munteanu, avemu „Istoria Romanilor, biografie“ de Urechia, *) care in sa tracteaza mai numai despre Romania de dincolo; avemu in fine „Elementele de istoria patriotica sî universale pentru scolele populare romane greco-orientale“ de Zacharia Boiu. Altele nu ne suntu cunoscute. Invetiatorii nostri se voru folosi de tóte trele, sî aflandu, cã ici cõle ar' mai lipsi ceva, voru mai adauge de la sine, componendu-si biografiele respective dupa planulu aretatu mai susu.

Incãtu pentru tractarea biografieloru in scõla, observãmu urmãtoarele:

a) Invetiatoriulu naréza seu povestesece cuprinsulu bucatei istorice liberu, simplu, frumosu sî cu caldura; spre acésta se pregatesce de a casa câtu se póte de bine. Cu odata in sa nu e de ajunsu, ci invetiatoriulu naréza, mai cu sãma incepatoriloru, bucat'a respectiva de 2—3 ori, sî câtu se póte cu acele-si cuvente. Copii asculta repetirea cu bucuria. Asiá e natur'a lor; ei ceru se le povestesece parintii sî a sut'a óra istorior'a audita de 99 de ori. Nefiendu scolarii la vre-o bucat'a cu atentiunea receruta, e semnu invederatu, cã invetiatoriulu nu si-a facutu detorintia intr'o privintia seu alt'a.

b) Invetiatoriulu provóca acumu pre scolari, a reproduce sî ei bucat'a istorisata. Mai antãiu se incerca scolarii cei mai buni, dupa dinsi sî cei mai debili. Istoriorele mai lungi se desfacu in pãrti mai mici, sî cerendu lips'a invetiatoriulu ajuta prin intrebari nimerite.

c) In urma se citește bucat'a respectiva sî din carte, se esplica cele ce aru mai avé lipsa de esplicare, sî apoi se provóca scolarii, a se deprinde mai departe pe acasa, citindu bucat'a mai demulteori, fóra de a o invetiá de rostu. Intrebandu invetiatoriulu in ór'a urmãtoaria seu la alta ocaziune cele propuse din istoria, pórtã grigia, cã scolarii se nu reproduca istoriorele in modu mechanicu, tienendu-se orbesce de carte, ci i deprinde sî i astringe a istorisá câtu se póte de liberu.

d) Geografia e ochiulu istoriei; pentru acea invetiatoriulu nu va intrelasá a dá indata la prim'a enarare esplicãrile necesarie din geografia, aretandu map'a cutare seu schitiandu insu-si cu cret'a pe tabla respectivulu terenu istoricu. Totu cu scopu de a face sî invetiamentulu istoricu intuitivu sî interesantu, invetiatoriulu va pune in vederea scolariiloru portrete sî alte tipuri sî icõne corespundietorie.

e) Sî spre a influentiá sî asupr'a animei in totu modulu posibilu, se impreuna cu istoria inca sî poesía sî music'a, adaugundu la bucãtile singuratică cãte o poesía, carea tracteaza despre

*) Cu metodulu d-lui Urechia nu ne potemu impacá. Fiacare capítulu alu istoriei d-sale stã din dóue pãrti, antãiu din unu catechismu istoricu (cã se dicu asiá), apoi din biografiele cutari. In catechismu invetiatoriulu se preambila cu scolarii prin periodulu tractatu in capítulu respectivu, invetiatoriulu intréba, scolarii respundu, adeca reflecteaza. E nenaturalu, a reflectá asupr'a unui lueru inca necunoscutu. Déca d. Urechia tiene reflexiunile aceste de o necesitate absoluta, apoi faca inca se urmeze dupa biografie sî se se referesca numai la momente dejã tractate. — Aut.

acela-si obiectu seu stã altminte in reportu cu evenimentulu din intrebare. Asiá d. e. vorbindu despre mórtea lui Michaiu bravulu, invetiatoriulu nu va uitá a citi cunoscut'a balada: „Pe camp'a Turdei, pe unu verde plaiu,“ sî a o cantá cu scolarii dimpreuna, etc. etc.

f) In fine mai adaugemu, cã biografiele suntu a se luá in rõndu cronologicu, sî cã remane in grigi'a invetiatoriului, a tórce — ori câtu de subtire — firulu istoricu de la un'a la alt'a.

4. Mai lipsesece inca, a vorbi despre impartirea materiei istorice pe anii de scõla. In despartimentulu inferioru sî in celu de mediulocu istoria se impreuna cu geografia. Astfelu la geografia scõlei se dau 2—3 biografie despre barbatii, ce au bine-meritatu de scõla acea; la geografia comunei se impartiasce biografiele unoru barbati insemnati din comuna, apoi alte intemplãri momentóse din istoria comunei, precumu esundãri, incendii, epidemie etc.; asemene se urméza la geografia cercului sî a comitatului. La geografia patriei sî a celoru-alalte tiere sî state se amintescu momentele istorice mai insemnate la locurile, unde s'au intemplat, asiadara fóra privire la sirulu cronologicu; e bine in sa, cã la finea anului materi'a istorica tractata la geografia se se puna in rõndu cronologicu. In despartimentulu superioru istoria se tracteaza de sene pe bas'a manualului introdusu, fiendu cu destinsa consideratiune la istoria nationala. Totu aici se esplica ocaziunalminte sî constitutiunea patriei sî drepturile sî detorintiele cetatieniloru.

* * *

Éca o mica proba din **I n s t r u c t i u n e a** domnului Petri. Sî cá tractatulu acest'a, asiá suntu sî cele-alalte, unulu mai interesantu sî mai instructivu decãtu altulu. Déca angustimea spatiului nu ne-ar' oprí, ar' meritá se mai reproducemu una alta din acésta carticeica. Suntemu drept' acea de acordu cu o alta fóia romana, carea provóca pre onorabilulu comitetu alu fonduriloru granitialesci, cã se premieze acestu opusioru folositoriu, carui-a in interesulu invetiamentului nostru poporale i-dorimu din anima câtu de multe sî câtu de mari editiuni.

D e n t a t u.

Amvonulu.

Crestinulu bunu in ór'a mortiei vede cerulu deschisu.

(predica la morti.)

„Éta vediu cerulu deschisu, sî pre Filulu omenescu siedindu dea drept'a Tãta-lui.“ Fapt. apost. 7, 56.

De nemica nu tremura anim'a omenesca mai tare, decãtu de doreri sî mórte. Nemica nu-i apare mai crudu sî mai mare reu in lume, decãtu covictiunea constatata prin esperientia de tóte dílele, cã ea e silita a se ruiná, cutropindu-se tóte odóra-le sale dimpreuna cu viati'a, sî astfelu a parasí viati'a acést'a, ce atãtu o iubesce, a-si parasí corpulu, cu care atãtu s'a desfatatu, sî inca a sí-lu parasí intre torture sî doreri violente.

De aci resulta, Tr. A., cã multi ómeni dorescu, cã se nu fia doreri, se nu fia mórte; sî adese condamna despusetiunea divina, carea, desí a potutu face, totusi n'a stersu din program'a eterna a creatiunei doreri sî mórtea. Insa acesti ómeni órbeca in intunerecu; pentru cã nu este nici unu reu in lume, in carele se nu fia sî unu atomu de bunetate; tóte si-au pãrtile sale rele sî bune. Sî de aplicãmu acestu adevèru sî la mórte, aflãmu, Tr. A., cã ea este acea, carea aredica velulu, ce acopere splendórea viatiei de dincolo de mormentu dinaintea ochiloru nostri. Mórtea respandesce lumin'a acea asupr'a obiecteloru santei nõsre credintie, la care lumina cele nevedite ni se facu vedite, ni se facu reali.

Pentru acea nu va fi de prisosu, déca vomu aruncá, Tr. A., o privire scurta asupr'a procesului, prin care trecundu crestinulu cu fric'a lui Ddieu in ór'a mortii vede ceriulu deschisu. —

De este momentu in decursulu viatiei omenesci, candu sufletulu aretandu-se in tóta marimea sa, cá o putere magica ne pune in uimire, acel'a fóra indoiéla este momentulu, candu pasímu resolutu inaintea mortiei sí, cá vulturulu in sóre, i-cautamú in fácia fóra frica. Asiá e. A senti, cá unu vierme róde la tulpin'a viatiei, care cá vampirii consuma sangele din anima; a scí, cá in internulu nostru unu morbu necurabilu descompune organismulu corpului cu putere pre totu minutulu accelerata: in astfelu de situatiune, cu astfelu de sentimente in anima sí convictiune in sufletu a acceptá liniscitu, cu capulu aredicatu ór'a descompunerei totale, ve intrebu, Tr. A., ce e ast'a, de nu marime sufletésca? In asiá giurstári a tiené ecilibriulu sufletului seu, a nu desperá, spre acést'a numai credint'a intemeiata pre fundamentu neclatinatu ne póte dá putere. Pentru cá cine n'are credint'a in Ddieu sí in religiunea lui adusa din ceriu, acel'a in astfelu de pusetiune neaflandu nici o radia de consolare, desparerea ajungundu-si culmea, si-blastema si ór'a nascerei, séu intige pumnalulu in sinulu nefericitu.

Nu asiá unu crestinu cu fric'a lui Ddieu, care are credint'a firma sí pastréza cu scumpetate acestu talismanu nepretiuitu. Pentru cá elu, candu sentiesce sigilulu mortiei séu dorerile sfasiatórie in momentulu descompunerei, inbraçiosandu credint'a in Domnedieu cu tóte puterile spiritului seu, vede ceriulu deschidendu-se inaintea ochiloru sei sufletesci. „Credint'a este ochiulu sufletului“ díce filosof'á. Ce credemu firmu e cásí candu amu vedé-o. Caus'a acestui fenomenu psihologicu o aflámu, Tr. A., in insasi natur'a nóstra. — Pana ce suntemu departe de cutare obiectu, pana atunci nu pré cugetámú despre elu, pentru cá cele mai de aprópe ne ocupa tóta atentiunea. Asiá cugetele de adi nu pré ne iérta cá se cugetámú multu la cele de mani. Lipsese anului acestui-a departa ancsietátile pentru cele aie anului venitoriu. Nu e mirare dara, déca omulu, bucurandu-se de sanetate deplina, desi crede in eternitate sí cele eterne, numai obscuru póte cuprinde realitatea loru, precumu cuprinde fórm'a sí colorile obiectelor departate.

Insa candu, sentiendu loviturile mortali, vede cá are se între in o alta lume, atunci nu potemu se nu ne atientinu ochii sufletului in directiunea acea, incatrâu ne invita angerulu mortiei. Atunci tóte cele-alalte obiecte sí ocupatiuni mecanice au incetatu pentru noi, se ascundu dinaintea sufletului, sí totu internulu nostru se ocupa cu venitoriulu, care ne ascépta dincolo de mormentu. Cu ochii sufletului patrundemu atunci in adeveru verulu, care pana ací ne-a impededatu a vedé praturie pompóse ale Míseului cerescu, sí e imposibilu a nu vedé mai chiaru premiele, cari ne ascépta, sí la lumin'a credintiei a nu contemplá ceriulu deschisu.

In detaiu de ne întórcemu privirile la betranii incarcati de ani sí incaruntíti intru implinirea mandatelor divine, fia in afaceri publice fia private, séu la acei-a, carii se légana de ani pe valurile doreriloru: in acesti-a cu atátu mai tare se adauge credint'a in Ddieu sí in cele ceresci, candu audu apropiandu-se sí sunandu ór'a ultíma a viatiei; pentru cá standu ei pre pragulu mormentului, sentirile pierdiendu tóta capabilitatea loru, impresiunile obiectelor esterne nu le comunica cu sufletulu, sí asiá nu-lu atragu de la cele eterne. De aici vine, cá ei mai bine potú imbraçiosá cu puterile spiritului, asiá-dícundu cristalisatu, credint'a in cele ceresci. Céti'a afectelorú viforóse, cari au tienutu sufletulu incatusiatu, dispare sí nemica nu-lu mai impede ca se védia mai claru cu ochii credintiei pre Judele celu dreptu siédiendu in tronulu seu cerescu, pre angerii cei candidi, carii-lu ascépta in consortiulu cetelorú ceresci, pre acei glorificati, carii cá dínssi lupta buna luptandu-se, au aflatu repausu sub umbr'a aripelorú celui Préinaltu. Ci candu vedu ei tóte cu sufletulu luminatu de radiele binefacatórie ale credintiei, óre nu le pare, cá ceriulu se deschide inaintea loru? Nu le pare, cásí cumu s'ar' resfran-

ge o radia din lumea cea-alalta in ochii loru amortíti sí lipsiti déjà de vedere? — Au nu póte dara crestinulu cu fric'a lui Ddieu cu totu dreptulu díce cu martirulu: „Éta vedú ceriulu deschisu scl.?”

Mai departe deschide ceriulu inaintea crestinului cu fric'a lui Ddieu sí ajunsu in agoní'a mortiei inca sí dorulu, de a se uní cu Mantuitoriulu nostru sí de a fi redicatu sí primitu in locasiurile eterne.

Decumvá urmarimu cu atentiune fenomenele luméi nóstre interne, aflámu, Tr. A., cá între facultátile sufletului sí ale animei esiste o corelativitate. Asiá noi sentímu, cá dorulu viu face, cá obiectulu dorului nostru fantas'á se ni-lu reproduca cu colori viue adíatu de unu nimbu pomposu, sí asiá imaginatiunea ne repesinta unu spectaculu maretiu. Nu trece nici o dí, Tr. A., in care crestinulu cu su sufletu curatu, obositu de privirile vanitátiloru sí a coruptiunei generali, se nu se dorésca in o patria mai fericita, in care reside dreptatea, pacea sí fericirea eterna. Deci candu morbulu letale lu-apropia de portile ceriuriloru, sí vedíendu obiectulu dorírilorú, aspiratiunilorú sí ilusiunilorú sale deodata inaintea ochiloru, au nu va bate mai tare anim'a lui de doru, de a fi primitu acolo sí a vedé idealulu seu in realitate?

Cá neespertulu copiasiu, pre care lu-ducu parintii mai antáiu in vre o regiune romantica, séu pe coline acoperite cu vine, séu in strainatate intr'o capitala mare, unde s'au dusu inainte sí amicii lui, candu vede, cá incepu preparárele pentru caletoria sí trasur'a standu inaintea casei, bucur'á lui cresce intr' unu gradu mai inaltu. Elu sbóra acumu cu cugetulu seu acolo, unde are se fia dusu; elu sí vede acumu colinele incantatórie, sí salta in imaginatiunea sa petulantu pre carárele acoperite cu crini; vede turnurile sí bisericele colosali, aude sí vede undulandu multímea pre strade, admira palatiile cele pompóse, aude acentele melodióse ale orchestreloru diverse; elu tóte le vede sí aude, pentru cá dorulu e viu sí fantas'á tóte i-le repesinta. Intogmá sí unu sufletu inocinte, candu aude cuventele Tata-lui cerescu: „Te prepara, scumpulu mieu copiasiu, pentru cá intr'o gradina pompósa, in paradisulu cerescu, in cetatea cea ddiésca sí in soçietatea scumpiloru tei amici voiú se te ducu nu preste multu;“ candu crestinulu bunu sentiesce, cá ór'a pornírei se apropia, deórace dorerile mortiei plesnescu cu sbiciurile sale, óre sufletu-i inocinte nu salta de bucur'á in momentele aceste supreme? Dorulu nu-i deschide óre portile paradisului cerescu? Nu i-aréta óre soçietatea semeniloru sei sí pre Parintele celu bunu, care i-va dá corón'a nevescédita a nemorirei sí viatiei eterne? — Ah! fóra indoiéla e fericitu crestinulu adevératu in ór'a mortiei, de a fostu cá unulu dintre cei mici, pentru cá a lui este imperat'á ceriului sí vede ceriulu deschisu.

Sí fiendu cá nimene nu este între moritori, care se nu sufera desastre, adese desastrelé cele mai umilitórie, care se nu fia espusu fatalitátiloru tragice ale viatiei, pentru acea absolutu nu potemu sustiené asertiunea, cá nu esista suflete drepte, cari pentru neplacerile enormi ale viatiei se nu dorésca o patria mai fericita. Dar' apoi cu cátu e mai firescu dorulu in acei-a, Tr. A., cari se lupta in tóta viat'á cu lipse sí necesitáti fóra numeru? In betranii acei-a, cari acumu ajunsera éra in etatea copílariei? In veduvele sí orfanii lipsiti de parinti, cari cu lácreme in ochi vedu resarindu sí cu lácreme in ochi vedu apunendu sórele? In nepotintiosii acei-a, carii batuti de suferintie între suspine sí doreri sfasiatórie si-numera dílele? Ah! Tr. A., de suntu fientie sub sóre, acesti-a fóra indoiéla potú senti dorulu de a ajunge sub o zona mai fericita, sí in ór'a mortii fóra indoiéla potú eschiamá cu martirulu: „Éta vedú ceriulu deschisu scl.“

In fine deschide portile raiului inaintea moribundului, care a amblatu pe carárele Domnului, sí speranti'a, cá elu va fi primitu in locuint'á Tata-lui cerescu. Speranti'a ast'a lu-nutresce sí inainte de ór'a mortiei. Pentru cá ce sierbesce omului de punctu de radímu, candu lu apésa greutátile colosali ale viatiei, de nu speranti'a, cá dupa atáte suferintie va aflá pace sí adapostu in o alta lume? Ce-i electriséza puterile incontr'a

tentatiuniloru fóra numeru, de nu credinti'a sí speranti'a, cà va fi liberatu de reulu, de natur'a sa corupta, sí finindu lupt'a cu triumfu, va pasi in imperati'a Tata-lui cerescu? Ci speranti'a ast'a a lui e mai viua atunci, candu se apropia ór'a mortiei; pentru cà desí a crediutu sí pana atunci, cumu cà nici inaltínea, nici afundínea nu-lu voru poté lipsí de ereditatea cerésca, care-lu ascépta, totusi pentru atentatele tentatiuniloru lumesci credinti'a lui nu a potutu fi fóra frica.

Insa precumu naegatoriulu pe luciulu marei, gonitu de tempeste sí aruncatu intre stance, candu diaresce in indepartare continentulu aredicandu-se dintre valuri, anim'a-i palpita de bucuría, pentru cà speréza, cà sí pre o scandura va poté dejá scapá din gur'a mortiei: asiá sí crestinulu cu fric'a lui Domnedieu, cu câtu e mai aprópe de mórte, cu atátu mai tare speréza, cà acumu nu va scapá din mana oliv'a invingerei, fiendu cà cu atátu mai departe remanu tentatiunile, fantomele, cari l'au gonitu sí i-au combatutu credinti'a, voindu a-lu rapí pe càli retacite, pe càlile fóradelegiloru. Sí de si-intórece ochii obositi inca odata sí mai pe urma la cursulu, ce l'a facutu, vede sí faptele sale cà totu atáte monumente neperitórie, cari pórtá sigilulu nemorirei sí resplat'a cerésca. Tóte faptele lui nobile, cà corulu angeriloru, i cuprindu sí incungiura patulu doreriloru. Ele i spanu, cà desí nu i-au potutu dá demnitáti, potere, desfatári sí gloria in viatia, insa i-le va dá Paríntele dreptátii incurendu tóte aceste in viati'a cea neperitória, care-lu ascépta. „Te vomu luá pre braçiele nóstre, dícú ele, sí te vomu duce acolo, unde cu bucuría te ascépta acci-a, pre carii cu lacreme i-ai depusu in mormentu, sí la tronulu Judelui cerescu vomu fi martortie.“

Éta, Tr. A., asiá vede crestinulu bunu in órele ultime ale viatiei sale ceriulu deschisu. —

Pentru acea se ne alinámu dorerile animeloru nóstre in momentulu acestu funestu, tramitiendu rogatiuni de multiamita la tronulu Parintelui cerescu, càci nu ne lasa nici in braçiele mortiei fóra consolare. Se pastrámu cu scumpetate credinti'a in Ddieu sí in invetiaturele lui ceresci. Sí fiendu cà numai crestinií cu fric'a Domnului potu vedé ceriulu deschisu in ór'a mortiei, de acea in tóta viati'a se traimu dupa voia lui cea santa. Se primimu sí cele de jale pentru noi cu fragedíme din manile lui.

Adormiti in léganulu voluptátiloru sí fericirei se nu ne afundámu in nóptea necredintiei, ci aducundu-ne aminte, cà pamentu suntemu sí acolo ne vomu reintórece, se ne inaltiámu sufletulu la ceriu. Pentru cà atunei, candu viati'a sí desfatárite ei ne voru parasí, elu sí numai elu ne va tramite sí ne póte tramite consolare cerésca, deschidiendu-ne ceriulu, deschidiendu-ne portile raiului. Aminu.

Vien'a, in Martiu 1872.

Antoniu Covaciu, teol.

Literatura.

Psychologi'a empirica sí logic'a, dupa Beck, prelucrate de S. Barnufu, pr. 2 l. 94 b.; se afla de vendiare la tipografi'a societátii „Unirea“ din Barladu, de unde se potu capetá sí celealalte opuri ale nemoritoriului S. B., anume: Dreptulu publicu alu Romaniloru cu 10 l. 8 b., Dreptulu naturale privatu cu 3 l. 36 b., Dreptulu naturale publicu cu 5 l. 3 b., Pedagogi'a cu 4 l. 68 b.

„*Transactiuni literarie*“ e titlulu unei interesante fóie periodice, ce aparú mai decurundu la Bucuresci sub redactiunea dd-loru D. Laurianu sí St. Mihalescu. — „*Propagand'a*“, diuaru romanu in Veneti'a, redactatu de confrati de ai nostri petrecutori in Itali'a; ese de trei ori pre luna câte unu fasciculu de 2 cóle, pretiulu de prenumeratiune pentru Austro-Ungari'a 2 fl. 40 cr., pentru Romani'a 6 fr. pre trimestru. — La Iasi a mai aparutu unu diurnulu judano-romanu, „*Tempulu*“, éra la Bucuresci a reaparutu „*Telegrafulu*.“

Lipovenismulu, adeca schismaticii séu rescolnicii rusesci (cari acumu se urca la 15 milióne), de p. Melchisedecu, episcopulu Dúnarei de diosu.

Beletristicu: O casatori'a din lumea mare, comedi'a originala, de Ventura; *Mircea celu betranu*, drama natiunale in 4 acte sí 7 tablouri, de Pant. Ghic'a; *Dreptatea domnésca*, drama din istori'a natiunale in 3 acte sí 11 tabl., de V. A. Urechia; *O resbunare*, comedi'a de salonu intr' unu actu, de G. Marianu; din *Infermulu* a aparutu brosiur'a a siesca sí se afla depusa in librari'a Wartha la Bucuresci; *Doruri sí sperantie*, d. dr. J. C. Dragescu, Turinu 1871, cuprinde pre 78 pag. in 8-vu dóue tractate interesante despre femeia sí despre trecutul sí venitorulu Romaniloru; pr. 1 leu nou séu 40 cr. v. a.

Elméleti és gyakorlati román nyelvtan, de And. Cosm'a in Zelau; pr. 1 fl. 20 cr.; se afla de vendiare la autorulu séu la librariulu Ioane Stein in Clusiu. Alte dictionarie sí gramatices magiario-romane suntu: *Dictiunariu magiario-romanu*, de G. Baritiu, Brasiovu; *Gramatica ungara-romana*, de Ioane F. Negrutiu canon., Blasiu, ed. II.; *Gramatic'a romana-ungarésca*, de Octaviu Baritiu profes. in Naseudu, ed. II.; *Vocabulariu micu magiario-romanescu*, de O. Baritiu.

Elemente de istori'a Transilvanicii, de J. V. Rusu, protop. in Sabiu; cu pretiulu fórté scadiutu de 24 cr. pentru esempl. nelegatu, éra legatu 30 cr.

Legendariu pentru clasea elementaria, de profes. Solomonu sí Munteanu, aprobatu de comisiunea scol. archid., Blasiu 1871, cu tipariulu semin. archid.; in 8-vu micu 93 pagine, pretiulu 25 cr.

Ochire prin lumea politica

(din 15—31 Martiu a. c.).

Cropica interna. Incercárite de compromisú intre drépt'a sí stang'a dietei pestane, amintita in n-rulu tr., nu dusera la nici unu resultatu. Intr' acea regimulu pestanu exercita o presiune terorisatória in Croati'a; contr'a subscrietoriloru manifestului din septembre 1871 se nevoesce a intentá procesu de lesa-maiestate, buna-minte cà incontr'a subscrietoriloru Pronunciamentulu din Blasiu. Aceste suntu sbuciumárite unei sisteme nedrepte sí imposibili, deunde se sí vorbesce, cà c. Lonyai va se fia câtu de curendu inlocuitu prin br. Wenckheim. Asia dara crise sí éra sí crise. Dara cris'a cea mai mare o prepara opusetiunalií magiari, cari cu Croatii sí Boemii aru fi lucrandu se rechiamé sí readuca in tíera pre Kossuth, carele acumu e mai adictu federatiunei popóra-loru. — Mai memorámu din Transilvani'a, cà deputatulu sasu Gustavu Kopp interpelá pre ministrulu de justitia, déca scie séu ba despre unu actu arbitraru alu famosulu (decandu cu Tofalenii) br. Carlu Apor, presiedinte alu tablei reg. din M. Osiorheiu, care din insarcinare ministeriale inspectiunandu tribunalele transilvane, tribunaleloru din Fundulu regescu le demandá, a nu mai functiuná de aici incolo in limb'a germana, ci in cea magiara? Óre deputatii romani candu voru interpelá sí dinsii in casuri analóge?

In Cislaitani'a regimulu vré se dascalésca cu feliu sí feliu de mesure pre Boemii opusetiunali, dar' acesti-a nu se dau odata cu capulu. Diét'a din Prag'a in 14 l. c. fú disolvita; resultatulu natiunale au decembristicu alu nóueloru alegeri depinde mai vertosu de la posesorii mari, dreptce aristocratii boemi natiunali, cà se scótiá mai multe voturi, si-impartu colosalile posesiuni intre fii sí consangeni; pre posesorii nenatiunali comunele boeme i-provóca prin deputatiuni a alege in sensu natiunale. Guvernulu piedepsesce prin incortelári de ostasi pre atari comune. Nu ajuta nemicu. Mai decurundu fú disolvita sí Reuniunea patriotica-economica din Prag'a, càci prin presiedintele seu prine. Schwarzenberg dechiará, cumu cà numai cà „regatu alu Boemiei“ vré se íee parte la espusetiunea din Vien'a. — Senatulu imp. se amená pana in 7 Maiu, fóra de a fi descurlatu sí complanatu cestíunea cu Polonii porurea fluctuanti, cari pentru intentiunat'a desmem-

brare a urbei Bial'a decătra Galici'a pretindu cătu in risu cătu in adinsu cerculu Teschen din Silesi'a și părțile de odinioară polone ale Ungariei de nordu. Intr' acea și dincăce se vorbesce de crise ministeriale. Sistem'a se clatina. E dorerosu, că cerbic'i'a și orbi'a natiuniloru egemone mena denou imperiulu in brațele unui absolutismu, séu dóra și spre ceva mai reu.

Cronica esterna. Alianti'a între Itali'a și Prusi'a se fia fapta. Se dice, că aceste două voru se traga pre Rusi'a in o triarchia moscenitóri'a a rolei pentarchiei europene vechie. Atare combinatiune mai că ar' fi fatale pentru Itali'a și ras'a latina. — Rusi'a spunu că éra se adopera a restaurá regatulu autonomu alu Poloniei, dupa planulu lui Wielopolski, împiedecatu prin ultim'a revolutiune polona. Multi dintre Poloni inca nu vedu pentru acumu altu modu de a-si mantui natiunea, decătu impacandu-se cu Rusii. — In Prusi'a nu numai prin nóu'a lege de instructiune, nu numai prin concederea de a se dispensá la cererea parintiloru scolarii de la studiulu relegiunei, ci mai alesu prin acea se aréta o tendintia contra-basericésca, că parochi și profesori de religiune suspinsi decătra episcopi (pentru negarea dogmei infalibilității) regimulu civile i-sustiene cu dea tari'a in oficiile respective; pre episcopii de Coloni'a, Ermeland și Breslavi'a i-provocă a se respicá despre efectulu juridicu-civile alu atoror suspinderi. — Mexico e inca totu in flacar'a rebeliunei, éra „Alabama" ameninti'a pacea lumii din ce in ce mai tare. — In Romani'a se intempla lucruri necredute. Natiunile in culmea culturi si-inmultiescu institutete de invetiamentu; in Romani'a dincontra se desfiencia mai decurendu érași scólele pedagogice și normali numite „Carlu I.", éra preoti regulari și clerici pentru sentimentele loru natiunali romanesci se scósera pre strade. Vai, de trei ori vai neamulu romanescu cu astfelu de guvernii anti-natiunali! Ne mangaia încătvá, că laudabil'a „Soțietate pentru cultur'a poporulu rom.“ protestá contr'a acestei mesure a ministrulu Tellu, deschise subscriptiuni de oferte pentru sustinerea scóleloru memorate, éra principele Nicolau Bibescu oferí pre sém'a loru palatulu Brancoveniloru.

Varietăți.

Faim'a, cumu că noulu episcopu alu Ghierlei ar' fi desemnatu, sterni pre „mai multi transilvani gr. c. din diocesea Ghierlei“, a-si redicá vócea prin unu articulu in „Gaz. Tr.“ prelanga pastrarea dreptulu de alegere; dara precandu ne spunu, că „au numai cu principiulu de lucru“, pre atunci togmá punu cestiunea pre terenulu nefericiriloru nóstre, pre terenulu personale, poffindu, că déca despre dreptulu alegerei ne potemu sterge pre budie, celu pușinu se se aléga unu transilvanu. Va-se-dica numai se fia episcopu unchiulu séu cuscrulu séu etc., apoi ne pare reu și nu pré de pierderea dreptulu de alegere. Hei, nu asiá se apera drepturile! Ar' fi tempulu se ne otielimu odata cu totii caracturu și se precugetámu seriosu, că sacrificarea drepturiloru nóstre vátema insutitu, déca nu adi mane, chiaru și interesele personali ale sacrificatoriloru. Noi și sperámu, că dupa ce faim'a de susu nu se adeveresce, „cei multi“ voru reclamá acumu pre față neprețitulu dreptu de alegere, și că deputatii rom. gr. c. si-voru face acumu fóra amenare și cu energia detorinti'a, ce pana acumu, chiaru și dupa marturirea pré stimatulu d. deputatu și redactoru alu „Fed.“, nu au facutu-o.

Pentru constituirea unei reuniuni a advocatoru romani dd. advocati Ar. Densusianu și Ioane Romanu conchiama pre advocatii rom. la o convenire in Alb'a-Iuli'a pre 2 Maiu a. e.

De candu ilustr. sa p. episcopu I. Olteanu si-ocupá scaunulu archipastorescu, inaltulu ministeriu ung. a aplacdatu la 150.000 fl. pentru acoperirea lipseloru diverse ale diocesei lugosiane; anume între altele pentru cumpararea și adaptarea unei resiedintie esiscopesci 50.000, pentru edificarea mai multoru baserice 42.800 fl. sel. Unu comunicatu din partea oficiulu diēce-

sanu din Lugosiu dice, că față cu aceste fapte se nu fimu nedrepti și ingrati cătra inaltulu regimu; insa „Gaz. Tr.“ observa, că numai cersitorii potu se se numésca ingrati, căci li-se dá din averi straine, nemeritate, dara Romanulu are se pretinda, căci pretinde din sudórea sa versata pentru tesaurulu statulu.

Pentru paritatea Romaniloru la infientiand'a universitate din Chusiu a indreptatu și comitetulu Asoțiatiei rom. transilv. o petitiune cătra locurile mai inalte.

Comitetulu Soțietății pentru fondu de teatru rom. convocă adunarea, amenata anu, pre 1. și 2. Maiu a. e., totu la Satumare.

Pentru nemoritoriulu G. Lazaru se va tiené la Avrigu in sâmbet'a lui Lazaru unu parastasu, cu care ocașiune invetiatorii romani din tiér'a Oltului se voru constituí într'o reuniune numita „Soțietatea Lazaru.“

„Telegrafulu rom.“ a descoperitu, că unii catolici si-aru fi facundu acumu cruce in numele Tata-lui și alu Fiulu și alu Spiritulu s. și alu papei infalibilu. Se te miri, că cu darulu seu profeticu descoperitoriu n'a aflatu inca de mai inainte, că unii crestini, apuseni și resariteni, si-facu cruce in numele T. și alu F. și alu Sp. s. și alu episcopiloru conciliari; pentru că pre episcopii adunati in conciliu ecum. și baseric'a gr. or. i tiene infalibili, candu decudu in materiile credintiei și moralei. Infalibilitatea acést'a asiadara nu va se dica impecabilitate in orice alte otariri și lucruri omenesci. In vanu e drept' acea și catastichulu de gresiele și pecate de ale papiloru, pre care lu-aduse mai decurendu „Patri'a“ spre a demustrá vedidómne, că séu trebue se ne lapedámu de mintea cea sanetósa séu de infalibilitate.

Mazzini, renumitulu republicanu și patriotu italianu repausá in 10 Martiu in Pis'a, se astrucé in Genu'a; parlamentulu din Rom'a si-esprese dorerea pentru acésta pierdere, unu conductu imosantu in 17 Mart. i-asiediá bust'a pe Capitoliu, și se constituí unu comitetu spre a-i redicá unu monumentu intr' un'a din cele mai frumóse piatie ale Romei.

Institutulu de creditu și economie „Albin'a“ s'a constituitu. Consiliulu admin. se intregi, alegundu-se la cei 7 membri fundatori inca 5, între cari și esc. sa p. metropolitu Vancea. Consiliulu intregitu alese de presiedinte pre d. dr. A. Mocioni, de v. presiedinti pre dd. Jac. Bolog'a și br. Ursu, de notariu pre d. J. Popescu, éra de directoru pre celu ce concepú și incorporá ide'a infientiării acestui institutu salutaru, pre d. V. Romanu; denumi mai incolo personalulu directiunei, unu secretariu, unu comptabilu, unu oficialu și unu servitoriu. Publicările institutulu se voru face, prelanga fói'a oficiósa, in „Gaz. Trans.“ și „Albin'a“. Actiuni s'au fostu subscrisu 3242, dar' se redusera, și asiá starea efectiva a cassei face 90,492 fl. Institutulu se va margini deocamdata la urmatóriele afaceri: 1. la infientiarea reuniuniloru tienutali de creditu pentru participanti (despre organizarea acestor'a directorulu in scurtu va informá publiculu mai in detaiu), 2. la primirea de deposite banali spre fructificare, 3. la darea de anticipatiuni pentru obiecte de valóre, 4. la escomptarea de politie sigure, 5. la facerea negótiiloru de comisiune, 6. la primirea asupra-si de cumpararea și vendiarea comisiunale a chartieloru de statu și de pretiu, domiciliarea de politie și incasarea loru pe contulu altoru persóne, sel. Impromute simple la neparticipanti, impromute ipotecari și cumpararea și vendiarea de imobilitate, pentru marginitele midiulóce de bani, de cari dispune institutul la inceputu, inca nu se facu.

Post'a redactiunei.

P. t. domniloru: S. B. S. in Naseudu. Ideele santu frumóse, insa form'a inca neperfecta. Pasa inainte cu curagiú. Nu ne indoimu, că de alta data tramitiendu-ne mai multe, vomu aflá între ele și de publicatu. — J. P. in Rupea. Asceptámu cu doru tractatulu promis. — S. S. in Czik Sz. Domokos. Veneratulu ordinariatu, respective esc. sa p. metropolitu fi gratiosu a prunerá pentru o suma de archive de ale parochieloru mai misere, între cari e și parochi'a D. Tale. — P. A. H. in Somestelecu. In numerulu viitoriu.